

**Vejledning i samarbejde
mellem
uddannelsesinstitutioner
og
folkehøjskoler,
husholdningsskoler
og håndarbejdsskoler**

Undervisningsministeriet 2008

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	3
2. Tilrettelæggelse af undervisningen på en højskole med henblik på elevernes formelle uddannelse	4
2.1. Almen højskoleundervisning	4
2.2. Studieafklarende undervisning.....	4
2.3. Forberedelse til ekstern prøve	5
2.4. Adgang og merit/godskrivning til videregående uddannelse.....	6
2.5. Skift i miljø under uddannelse	6
2.6. Realkompetence.....	7
2.7. Vejledning.....	9
3. Samarbejde hvor dele af kompetencegivende eller prøveforberedende undervisning indgår i et højskoleophold	11
3.1. Generelle forhold	11
3.2. Deltagerbetaling	13
3.3. Erhvervsuddannelser (EUD)	13
3.4. Forberedende voksenundervisning (FVU)	15
3.5. Almen voksenuddannelse (avu).....	17
3.6. Uddannelser på gymnasialt niveau	17
3.7. Korte og mellemlange videregående uddannelser (KVU, MVU).....	18
4. Andre former for samarbejde og uddannelse	20
4.1. Tiende klasse på husholdnings- og håndarbejdsskoler	20
4.2. Ikke-anerkendte uddannelser	20
4.3. Specialundervisning for voksne.....	20
4.4. Ungdomsuddannelse for unge med særlige behov	22

1. Indledning

I januar 2005 offentliggjorde regeringens højskoleudvalg en rapport som bl.a. beskæftigede sig med, hvordan højskolerne kan medvirke til elevernes formelle uddannelser. Udvalgets arbejde blev fulgt op af et lovforslag, som udvider mulighederne for samarbejde mellem højskoler og uddannelsesinstitutioner. Som en opfølgning på udvalgets arbejde og de nye muligheder tydeliggøres i denne vejledning en række modeller for samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner, der modtager statslige tilskud, og folkehøjskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler. Formålet er at vise, hvordan de tre skoleformer kan medvirke til, at flere får en formel uddannelse, at reducere antallet af studieskift og at forkorte uddannelsestiden.

Vejledningen følger i store træk opdelingen i højskoleudvalgets rapport. I kapitel 2 er fokus rettet mod højskolernes kurser. Heri angives, hvordan et højskoleophold kan tilrettelægges, så det understøtter elevernes formelle uddannelsesmuligheder. Kapitel 3 har fokus på samarbejdet mellem institutionerne. Her beskrives, hvordan dele af en uddannelse kan indgå direkte i en højskoles kursus. I kapitel 4 behandles forhold, der falder uden for de to første afsnit.

Et ophold på en folkehøjskole, husholdningsskole og håndarbejdsskole har videre perspektiver, end det fremgår af vejledningen, som alene har til formål at pege på en række forskellige muligheder for samarbejde med uddannelsesinstitutioner.

For at lette læsningen af vejledningen omfatter begrebet højskoler i det følgende både folkehøjskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler, medmindre andet er angivet.

Eksemplerne i vejledningen er i stor udstrækning kopier af eksisterende aftaler. I så fald er den pågældende højskole nævnt ved navn, så interesserede kan søge yderligere oplysninger hos højskolen. Ministeriet har ikke taget stilling til øvrige forhold vedrørende de pågældende kurser. Andre eksempler er konstruerede og holdt i generelle vendinger.

Vejledningen er udformet maj 2008 og vedrører gældende lovgivning på dette tidspunkt.

Inden de forskellige samarbejdsformer udfoldes nedenfor, kan der angives følgende generelle retningslinier:

- Deltagelse i et højskolekursus kan ikke gøres betinget af, at eleven skal deltage i kompetencegivende uddannelse under opholdet.
- Optagelse på en uddannelse kan ikke gøres betinget af et højskoleophold.
- Et højskoleophold kan ikke garantere efterfølgende optagelse på en uddannelse.
- Et højskoleophold skal være åbent for alle, også selv om højskolen har indgået en samarbejdsaftale om uddannelser, hvor der er adgangskrav.
- Selv om et højskolekursus tilrettelægges med henblik på, at eleverne får forbedrede muligheder for at fuldføre formelle uddannelser, skal alle højskolekurser gennemføres med livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse som hovedsigte

2. Tilrettelæggelse af undervisningen på en højskole med henblik på elevernes formelle uddannelse

2.1. Almen højskoleundervisning

Hovedsigtet for tilskudsberettigende kurser på højskoler er livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse. Det er højskolens opgave at sikre, at eleverne møder eksistentielle spørgsmål, at de indgår kvalificeret og bevidst i forskellige sociale og folkelige sammenhænge, samt at de udvikler forståelse for demokratiske relationer. Et højskoleophold drejer sig om de fælles menneskelige vilkår og de opgaver, der skal løses i fællesskab. Det har derfor et bredere sigte end udviklingen af faglige kompetencer.

Højskolekurser består af undervisning og samvær. Undervisningen skal være af bred almen karakter. Undervisningen skal perspektiveres af f.eks. et kulturelt, samfundsmæssigt eller historisk perspektiv, ligesom den skal bygge på et livs-, menneske- eller natursyn. De perspektiver og syn, som undervisningen bygger på, skal eleverne stifte bekendtskab med i løbet af kurset. Ren færdighedstilegnelse kan højst udgøre op til halvdelen af den enkelte elevs undervisningstid.

Kurserne foregår i et kostskolemiljø, hvor hver enkelt har mulighed for at afprøve faglige interesser og evner.

2.2. Studieafklarende undervisning

En højskole har mulighed for at specialisere sig inden for bestemte emner. Mange elever har et ønske om at afprøve forskellige muligheder inden for et bestemt fagligt område inden studiestart. Det kan f.eks. dreje sig om emner inden for sundhed, pædagogik, musik, idræt og humanistiske eller manuelle fag.

Et fokus på bestemte fagområder kan give eleverne et mere realistisk billede af de muligheder, de har efter højskoleopholdet og i en efterfølgende uddannelse. Et højskoleophold kan også anvendes til, at eleverne finder ud af, at en efterfølgende uddannelse netop ikke skal være inden for de emner, som højskoleopholdet har koncentreret sig om.

Studieafklaringen kan understøttes af fag, der er direkte studieforberedende.

Studieafklaring kan øges, hvis højskolen samarbejder med uddannelsesinstitutioner inden for den enkelte højskoles kernefag. Hvis højskolens egen undervisning suppleres med undervisere fra uddannelsesinstitutionerne, får eleverne et bedre kendskab til vilkårene for en videre uddannelse.

Højskoleopholdets studieafklarende karakter understøttes af højskolens uddannelses- og erhvervsvejledning, jf. kap. 2.7.

Eksempel: Højskolefaget Studieliv

Fra Rønne Højskoles beskrivelse af faget Studieliv:

”I studieliv arbejder vi med dine forudsætninger for at begynde på en videregående uddannelse.

Vi arbejder med studieteknikker som læsehastighed, hukommelsesteknik og notatformer, og vi træner os selv i at argumentere og holde gode oplæg.

Vi diskuterer videnskabsteori for at bevidstgøre os om, hvilke traditioner og paradigmer vi bevæger os

ind i, når vi vælger et bestemt studie.

Vi over os i at bruge læsegruppens studieform som rum for vores faglige læring. Samtidigt diskuterer vi forskellige lærings- og studieformer for at undersøge, hvor vi har vores stærke sider og vores udfordringer.

Vi arbejder med kompetenceudvikling for at skærpe vores fokus på, at vi selv skal være med til at forme vores uddannelse og de færdigheder, vi kommer ud med bagefter. Og vi over os i at skrive ansøgninger – både til studieoptag og til arbejde.”

2.3. Forberedelse til ekstern prøve

Optagelsesprøver

Et fokus på et bestemt fagområde kan ruste den enkelte elev til at bestå optagelsesprøver eller kvalifikationskravene til forskellige uddannelser.

Mange højskoler tilbyder f.eks. undervisning, der forbereder til optagelse på Politiskolen, Journalisthøjskolen, designskolerne, teaterskolerne og konservatorierne.

På nogle af de kunstneriske uddannelser består optagelsen i, at ansøgeren præsenterer forskellige arbejder og skitser. Disse kan forberedes og kvalificeres gennem et højskoleophold.

Prøver aflagt som selvstuderende

Elever, som gennem højskoleopholdet har forbedret deres faglige kompetencer, kan indstille sig til prøver som selvstuderende inden for nedenstående områder:

Personer, der ikke har deltaget i undervisning i et bestemt fag på en institution, der udbyder fag fra fagrækken i *almen voksenuddannelse* (avu) eller fag fra *de gymnasiale uddannelser* (hf, stx, hhx og htx), kan aflægge prøve som selvstuderende efter reglerne i de enkelte uddannelser. Det er den prøveafholdende institution, der afgør, om den pågældende opfylder betingelserne for at kunne indstille sig til prøve. Selvstuderende skal betale deltagerbetaling for at kunne aflægge prøve.

Personer, der ikke har deltaget i *forberedende voksenundervisning* (FVU), kan ligeledes tilmelde sig prøverne som selvstuderende. Det er gratis at deltage i prøverne.

For *videregående uddannelser* for voksne i regulerede forløb gælder bestemmelserne om tilrettelæggelse, udbud m.v. for deltidsuddannelser i lov om åben uddannelse. Enhver kan som selvstuderende aflægge prøver og deltage i anden bedømmelse, der indgår i udbudt åben uddannelse (videregående voksenuddannelser (VVU) og diplomuddannelser), uden at have deltaget i undervisningen. Uddannelsesinstitutionerne kan godkende, at selvstuderende aflægges prøver og deltager i anden bedømmelse, der indgår i andre uddannelser under Undervisningsministeriet. Prøver og anden bedømmelse kan tilrettelægges særskilt for selvstuderende. Prøverne mv. aflægges ved de uddannelsesinstitutioner, der udbyder uddannelserne. Selvstuderende skal betale deltagerbetaling for at kunne aflægge prøve.

Eksempler: Forberedelse til optagelse på Politiskolen

Isterød Højskole har tilrettelagt et 12 ugers kursus, hvor eleverne kvalificeres til at bestå optagelsesprøven på Politiskolen. Skemaet er fastlagt på forhånd for alle eleverne og består af undervisning i samfundsfag, almene fag, fysisk træning, samarbejdsøvelser og psykologi.

På Hadsten Højskole er arbejdet med forberedelse til Politiskolens optagelsesprøve ikke tilrettelagt som et specielt kursus eller en linje. Elever, der ønsker at forberede sig til optagelsesprøven, kan vælge

de fag, de selv mener at have brug for.

Begge højskoler oplyser, at undervisningen er tilrettelagt i et samarbejde med Politiskolen, og at den giver eleverne målrettet træning i de emner, der prøves ved optagelsen. Højskoleeleverne har ingen fortrinsstilling ved selve optagelsen.

Eksempel: Forberedelse til danskprøve under et højskoleophold

Europahøjskolen på Kalø tilbyder dansk som fremmedsprog på fem forskellige niveauer. Alt efter niveau kvalificerer undervisningen eleverne til efterfølgende at tage danskprøve på de kommunale sprogcentre eller dansk på afgangsniveau på VUC. Eleverne bestemmer selv, om de ønsker at gå til prøve. Derudover har højskolen det særlige tilbud ”Kom igen”, som er et studieforberegende højskoleophold for unge tosprogede. Eleverne på ”Kom igen” får deres egen studieplan, ligesom de får tilknyttet deres egen personlige vejleder. Vejlederen hjælper de elever, der ønsker det, med at tilmelde og forberede sig til at tage dansk på avu eller gymnasialt niveau. Ordningen blev påbegyndt som pilotprojekt med støtte fra Integrationsministeriet og er løbende blevet evalueret. Evalueringen viste, at hovedparten af eleverne fra ”Kom igen” forsætter i ordinær ungdomsuddannelse efter forløbet.

2.4. Adgang og merit/godskrivning til videregående uddannelse

Udvælgelsen i kvote 2 til de videregående uddannelser sker efter en konkret vurdering af ansøgerne efter motiveret ansøgning. Et højskoleophold vil fortsat være en del af ansøgernes samlede kvalificering, som kan nævnes i levnedbeskrivelsen og til en personlig samtale.

Vurdering af muligheden for merit i forbindelse med optagelse på en videregående uddannelse vil altid være individuel. Det er med andre ord indholdet i det konkrete højskoleophold, der ligger til grund for en vurdering af, om højskoleopholdet kan medvirke til at give adgang til eller merit i en bestemt videregående uddannelse. Det er således en forudsætning, at højskoleopholdets indhold er beskrevet og kan dokumenteres.

2.5. Skift i miljø under uddannelse

Et højskoleophold kan kombineres med en uddannelse, når en studerende på en videregående uddannelsesinstitution har behov for at skifte miljø. Højskoleopholdet kan give den studerende et nødvendigt afbræk fra uddannelsen og kan virke som det skub, der er nødvendigt, for at den enkelte kan fortsætte uddannelsen efter højskoleopholdet.

Eksempel: Aftale mellem tre højskoler og Århus Universitet

Studerende på det humanistiske fakultet på Århus Universitet, der er gået i stå i deres studium, kan, hvis de henvises af fakultetets studievejleder, få tilbudt et langt højskoleophold til reduceret pris på Testrup Højskole, Europahøjskolen på Kalø og Odder Højskole. Formålet er, at de studerende gennem opholdet bliver oplivet, vejledt og afklaret for at kunne vende tilbage og færdiggøre studiet eller vælge en anden fremtidig uddannelse.

Højskoler har mulighed for at tilbyde et ophold til reduceret pris. Prisen kan ikke være lavere end den mindste elevbetaling, der fastlægges på de årlige finanslove. Skolen kan efter individuel vurdering nedsætte en elevs egenbetaling. Dog skal egenbetalingen mindst udgøre halvdelen af den af ministeriet fastsatte mindste egenbetaling.

2.6. Realkompetence

I disse år udbygges anerkendelse af realkompetence ved forskellige uddannelser, så den enkelte sikres adgang til vurdering og anerkendelse af sine realkompetencer. Realkompetencer omfatter en persons samlede kvalifikationer, viden, færdigheder og kompetencer, uanset hvor og hvordan de er erhvervet – altså også kompetencer erhvervet på en højskole.

Det har allerede længe været et generelt princip, at der skal foretages en realkompetencevurdering i erhvervsuddannelserne.

Også videregående uddannelsesinstitutioner kan optage en ansøger på et andet grundlag end de fastsatte adgangskrav, hvis ansøgeren har kvalifikationer, der kan sidestilles hermed, dvs. på baggrund af en realkompetencevurdering.

Voksen- og efteruddannelserne

De voksen- og efteruddannelsesområder, som er omfattet af en realkompetencevurdering, er:

- Arbejdsmarkedsuddannelserne (AMU)
- Erhvervsrettet grunduddannelse for voksne (GVU)
- Videregående voksenuddannelse (VVU)
- Diplomuddannelser

Vurdering og anerkendelse af realkompetence sker i forhold til den konkrete uddannelses mål og/eller det faglige niveau i de fag, der indgår eller kan indgå i uddannelsen, og foretages af de uddannelsesinstitutioner, der er godkendt til at foretage realkompetencevurdering.

En realkompetencevurdering kan medvirke til

- at opfylde adgangsbetingelserne til uddannelsen,
- at få udarbejdet en plan for afkortning og/eller individuel tilrettelæggelse af en bestemt uddannelse eller
- at få udstedt et uddannelsesbevis for hele den pågældende uddannelse eller for afsluttende dele i overensstemmelse med reglerne for den enkelte uddannelse.

Almen voksenuddannelse (avu) og gymnasialt niveau

På avu og i de gymnasiale uddannelser tilrettelagt som enkeltfag sker der en konkret vurdering af den enkelte ansøgers kompetencer i forbindelse med optagelsen med henblik på at indplacere den pågældende på det relevante faglige niveau. Der sker ligeledes en vurdering af en ansøgers kompetencer i forbindelse med vurderingen af, om den pågældende kan indstilles til prøve som selvstuderende.

Med virkning fra 1. august 2008 vil der blive adgang til, at alle kan blive realkompetencevurderet i forhold til målene for et eller flere af de fag, der indgår i avu eller i de gymnasiale uddannelser, og som udbydes på VUC som led i en almen gymnasial uddannelse. (Det er en forudsætning, at ansøgeren har ret til optagelse på avu eller en gymnasial uddannelse tilrettelagt som enkeltfag og ikke samtidigt søger om optagelse/ansøger om at aflægge prøve som selvstuderende.) Ansøgeren skal fremlægge fornøden dokumentation for de kompetencer, der ønskes vurderet. VUC udsteder et kompetencebevis, hvis det vurderes, at ansøgerens kompetencer giver grundlag herfor.

Det vil således være muligt at få udstedt et bevis på et gymnasialt enkeltfag som f.eks. engelsk på C-niveau eller bevis på engelsk på et avu-niveau, hvis ansøgeren ved realkompetencevurderingen kan do-

kumentere at have reelle kompetencer, der svarer til målet for dette fag. VUC udbyder fag på niveauerne G-A.

Et sådant kompetencebevis kan indeholde bevis for opfyldelse af dele af et fag, hvis den pågældendes kompetencer vurderes til ligeværdigt at bidrage til opfyldelse af fagets mål, eller bevis for et helt fag, så kompetencebeviset træder i stedet for undervisning og prøve (hvis et fag afsluttes med prøve). Et kompetencebevis for et helt fag vil som hovedregel kunne medføre krav om fuld merit efter reglerne herom.

Dokumentation for kompetencer erhvervet gennem et højskoleophold

Dokumenterede kompetencer, der er erhvervet på en højskole, indgår i realkompetencevurderingen på lige fod med kompetencer, der er erhvervet andre steder. Den enkelte højskole kan medvirke til, at eleverne synliggør og dokumenterer, hvilke kompetencer højskoleopholdet har udviklet. Det kan først og fremmest gøres ved at udstede et bevis for elevens deltagelse på højskolens kursus og herunder tydeliggøre de faglige, almene og personlige kompetencer, som den pågældende elev har udviklet i løbet af højskoleopholdet.

En beskrivelse af en højskoleelevs erhvervede realkompetencer vil medvirke til at bevidstgøre den enkelte om de kompetencer, der er udviklet og brugt under højskoleopholdet. For at tydeliggøre kompetencerne vil det være en fordel, hvis kompetencebeskrivelsen suppleres med eksempler på, hvordan kompetencerne er blevet udfoldet under højskoleopholdet.

Eksempel: Dokumentation for realkompetencer erhvervet gennem et højskoleophold

Knowledge Lab på Syddansk Universitet har i samarbejde med Undervisningsministeriet og organisationer inden for folkeoplysning, foreningsliv og frivillige aktiviteter udviklet en metode og et redskab til at afklare og beskrive de realkompetencer, der er resultatet af at deltage i folkeoplysning, være aktiv i en forening eller ved frivilligt arbejde.

På www.realkompetence-folkeoplysning.dk findes det redskab, der er udviklet til at synliggøre de kompetencer, den enkelte elev har erhvervet sig gennem sit højskoleophold.

Redskabet kan anvendes i et samarbejde mellem eleven og højskolens vejleder, forstander, en lærer eller en anden højskoleelev. Redskabet kan også anvendes uden medvirken af en sparringspartner.

Det vil hjælpe eleverne til at dokumentere de kompetencer, de har erhvervet sig gennem højskoleopholdet, såfremt den enkelte højskole beskriver, hvilke kompetencer kurset giver.

Eksempel: Almene fag på erhvervsuddannelserne

En elev, der søger optagelse på en erhvervsuddannelse (EUD), bliver realkompetencevurderet. På baggrund af denne realkompetencevurdering udarbejdes en individuel uddannelsesplan for eleven. De kompetencer, eleven har opnået på højskolen, kan efter en individuel vurdering godskrives i forhold til de fag, eleven møder på sit grundforløb og eventuelt også på sit hovedforløb i EUD. Det vil typisk være kompetencer fra den almene fagrække, der kan godskrives. Højskolelever, der efterfølgende søger ind på eksempelvis det merkantile grundforløb, kan således få afkortet grundforløbet på baggrund af en realkompetencevurdering af den undervisning, de har deltaget i på højskolen. Personlige kompetencer fra et højskoleforløb kan også være et godt grundlag for at få en praktikplads i en virksomhed.

Eksempel: Fritagelse for grundforløbet på erhvervsuddannelse

Elever, der har gennemført et forløb på 40 uger på en husholdnings- eller håndarbejdsskole, kan på baggrund heraf få fritagelse for grundforløbet inden for indgangen ”Sundhed, omsorg og pædagogik”

og kan begynde direkte på hovedforløbet på social og sundhedshjælperuddannelsen (sosu-hjælper) eller på den pædagogiske grunduddannelse (pgu).

Fag som pædagogik, psykologi, dansk, engelsk og samfundsfag vil afhængigt af faglig dybde og længde og efter en individuel vurdering kunne være mulige merittemner på SOSU.

Hvis elever har gennemført andre højskolefag som musik, kreative fag mv., har de mulighed for at få merit i forhold til undervisningen i de såkaldte aktivitetsfag især på grundforløbet, men også på pgu.

2.7. Vejledning

På kurser af mindst 12 ugers varighed skal højskoler tilbyde eleverne vejledning om valg af uddannelse og erhverv. Det betyder, at alle højskoler bortset fra de fire pensionisthøjskoler, som ikke tilbyder kurser på mindst 12 uger, skal tilbyde eleverne vejledning på de lange kurser.

Der er ikke bestemte krav til indholdet og formen for vejledningen på en højskole, men alle højskoler skal offentliggøre deres strategi for vejledningsindsatsen og på deres hjemmeside redegøre for, hvordan vejledningsindsatsen udøves.

På mange højskoler foregår vejledningen igennem hele opholdet og bygger på de særlige muligheder for kontakt mellem elev og vejleder, der udspringer af kostskolemiljøet.

Individuel vejledning af den enkelte elev med henblik på dennes afklaring kan ikke medregnes i højskolens undervisning. Generel information for et hold elever om f.eks. uddannelses- og vejledningssystemet eller vilkårene på arbejdsmarkedet kan medregnes som undervisning.

Ungdommens Uddannelsesvejledning har pligt til at være aktivt opsøgende over for unge, der ikke er i en tilfredsstillende vejlednings-, uddannelses- eller beskæftigelsesmæssig situation. Derfor er bl.a. højskolerne pålagt at underrette Ungdommens Uddannelsesvejledning i den kommune, hvor den unge er tilmeldt folkeregisteret, hvis en elev under 19 år afbryder et højskoleophold, eller hvis højskolen vurderer, at der er en overhængende risiko herfor. For unge under 18 år skal højskolen samtidig underrette forældremyndighedens indehaver. Vejledningsloven og dermed disse bestemmelser behandles for tiden af Folketinget med henblik på en eventuel ændring fra 1. august 2008.

Undervisningsministeriet har over for Studievalg præciseret, at selv om hovedopgaven for Studievalg er at vejlede om valg af videregående uddannelse og erhverv, skal vejledningen også omfatte andre måder, hvorpå den enkelte kan udbygge sine kompetencer. Der er ofte unge i vejledningen, som af den ene eller anden grund ikke ser sig i stand til umiddelbart at påbegynde en videregående uddannelse. For disse unge kan folkehøjskolernes tilbud være en frugtbar mulighed, og derfor bør folkehøjskolernes tilbud også indgå i vejledningen, når dette er relevant for den unge. I forlængelse heraf kunne man forestille sig, at højskolerne medvirker, når Studievalg afholder studie- og erhvervstræf eller arrangementer af tilsvarende karakter. Studievalg bør være opmærksom på, at folkehøjskolerne har tilbud til indvandrere og efterkommere, der senere ønsker at erhverve en videregående uddannelse i det danske uddannelsessystem

Eksempel: Vejledning på en højskole

Haslev Udvidede Højskole oplyser, at den arbejder helhedsorienteret med målrettet uddannelses- og erhvervsvejledning og personlig vejledning, både individuel og gruppevis. Den målrettede uddannelses- og erhvervsvejledning viser sig ved et tæt samarbejde med Studievalg, som kommer ud og holder op-

læg for skolens elever. På skolen holdes endvidere oplæg med interne og eksterne oplægsholdere om det gode studie- og arbejdsliv, ligesom højskolen tilbyder valgfaget ”Job & karriere”.

I løbet af højskoleopholdet kommer alle skolens elever igennem tre vejledningssamtaler af ca. ½ times varighed. Derudover kan eleverne få flere samtaler efter behov. Ved første vejledningssamtale tages udgangspunkt i "De 10 stærke", som er et skema med 10 spørgsmål om elevens selvopfattelse i forhold til en række udviklingsområder. Ved gruppevejledning samles eleverne ud fra fælles udfordringer eller problemstillinger, hvor eleverne kan bruge hinanden. Vejlederen fungerer som gruppeleder i processen.

Højskolen gør meget ud af, at et uddannelsesvalg er betinget af mange faktorer og at udgangspunktet er at kende sig selv. Som den skriver på sin hjemmeside: "Skal valget lykkes, må man kende noget til job- og uddannelsesmulighederne. Mindst lige så vigtigt er det imidlertid at være klar over sine egne styrker, svagheder, udviklingsmuligheder, hvad der motiverer én – kort sagt: at være dus med sin egen personlighed." Ifølge højskolen er målet, at eleven finder fodfæste og retning.

Eksempel: Afklaringspraktik

På Brande Højskole bliver eleverne i forbindelse med vejledningen tilbudt en afklarende praktik på en arbejdsplads i en uge. Højskolen laver en skriftlig aftale med praktikstederne, som efter praktikken udformer en udtalelse over forløbet. Undervejs og efter praktikken følger højskolen op på ugen, og elevernes erfaringer indgår i den videre vejledning på højskolen. I praktikperioden bor eleverne på højskolen, som følger op på den undervisning, som de elever, der vælger praktikforløbet, mister i praktikugen. Praktikken er ulønnet, og forløbet svarer til de muligheder, der findes inden for erhvervsuddannelsernes virksomhedsforlagte undervisning. Et sådant praktikforløb kan sidestilles med undervisning på højskolen og medvirke til at opfylde kravene om tilstrækkelig højskoleundervisning.

3. Samarbejde hvor dele af kompetencegivende eller prøveforberedende undervisning indgår i et højskoleophold

3.1. Generelle forhold

Prøveforberedende og kompetencegivende undervisning i henhold til anden lov kan i begrænset omfang indgå som en del af en elevs kursus på en højskole. Den prøveforberedende og kompetencegivende undervisning skal udbydes af en uddannelsesinstitution, som er godkendt hertil, og som har ansvaret for undervisningen og eventuelle prøver.

En oversigt over uddannelsesinstitutioner fordelt geografisk kan ses på Undervisningsministeriets hjemmeside: <http://www.uvm.dk/kort.htm?menuid=7010>.

Undervisningen kan tilrettelægges fleksibelt. Det kan ske ved, at højskoleeleverne følger undervisningen på et ordinært hold på uddannelsesinstitutionen, eller ved at der ved tilrettelæggelsen tages særlige hensyn til højskoleeleverne, fx ved at undervisningen eller dele af den forlægges til højskolen. Nogle uddannelser, f.eks. hf-enkeltfag, giver mulighed for, at undervisningen tilrettelægges virtuelt.

Selv om undervisningen i den kompetencegivende uddannelse er gennemført i højskolens lokaler, kan prøver og eksaminer - bortset fra prøver til forberedende voksenundervisning (FVU) - ikke afholdes på højskolen. Forbuddet mod prøveafholdelse gælder ikke for husholdnings- og håndarbejdsskoler.

Der er ikke krav om, at prøveterminen for den prøveforberedende undervisning skal ligge inden for kursustermi- nen på højskolen.

På alle tilskudsudløsende højskolekurser skal der undervises i mindst 21 timer om ugen (excl. pauser). Det gælder også for højskolekurser, der indeholder kompetencegivende eller prøveforberedende undervisning. Den kompetencegivende eller prøveforberedende undervisning kan højst udgøre 15 timer ugentligt. Højskolens egen undervisning skal mindst udgøre 15 timer ugentligt eksklusiv pauser, og mindst 11 heraf skal være af bred almen karakter.

På husholdnings- og håndarbejdsskoler skal husholdnings- eller håndarbejdsfag eller en kombination heraf have en fremtrædende plads i undervisningen og udgøre mindst 1/3 af den samlede undervisningstid for den enkelte elev. Hvis et kursus på en husholdnings- eller håndarbejdsskole indeholder kompetencegivende eller prøveforberedende undervisning efter retningslinierne i dette kapitel, er det 1/3 af den enkelte elevs samlede undervisningstid, der skal være husholdnings- og/eller håndarbejdsfag. Det er alene husholdnings- og/eller håndarbejdsundervisning på husholdnings- eller håndarbejdsskolen, der kan medvirke til at opfylde kravet. Hvis en elev f.eks. har 24 ugentlige undervisningstimer, som er fordelt med 15 timer på husholdnings- eller håndarbejdsskolen og 9 timer på en uddannelsesinstitution, skal eleven have mindst 8 timer i husholdnings- og/eller håndarbejdsfag på husholdnings- eller håndarbejdsskolen.

Eleven indgår i tilskudsberegningen på både uddannelsesinstitutionen og højskolen, efter følgende regler:

Til uddannelsesinstitutionen ydes på baggrund af de ordinære taxametre tilskud for den tid, som højskoleelev følger prøveforberedende eller kompetencegivende undervisning.

Til højskolen ydes en reduceret takst pr. årselev for de timer, en elev følger prøveforberedende eller kompetencegivende undervisning på en uddannelsesinstitution. Taksten beregnes ved et fradrag i det almindelige højskole taxameter for den andel, der vurderes at vedrøre højskolelærernes undervisningstid, og udgør 55 % af summen af basistilskuddet, det supplerende tilskud og det yderligere supplerende tilskud. Det antal timer, som eleven følger prøveforberedende eller kompetencegivende undervisning, medgår til opfyldelse af kravet om mindst 21 undervisningstimer pr. uge og kravet om minimum 24 årselever årligt.

Eksempel: Beregning af tilskud

En højskole har efter forudgående aftaler med respektive uddannelsesinstitutioner haft 4 elever, der i løbet af skoleåret har deltaget i hf-enkeltfag og FVU. Det samlede antal eksterne undervisningstimer for de 4 elever har været 420 timer.

Tilskudsmæssigt er konsekvensen for højskolen, at der ved skoleårets afslutning foretages en reduktion i tilskudsgrundlaget svarende til de 420 timer, samtidig med at disse udløser en særlig takst.

Beregningsen sker på baggrund af en årselevnorm for den eksterne kompetencegivende undervisning sat til 840 t (svarende til 40 uger med 21 timer pr. uge - højskolens minimumstimetal).

Antallet af årselever, der udløser taksten ved ekstern kompetencegivende undervisning, og som skal fratreges i den almindelige tilskudsberegning, bliver dermed: $420/840 = 0,5$ årselev.

På den eksterne uddannelsesinstitution udløser højskoleeleverne almindeligt tilskud, og der er således ikke noget økonomisk mellemværende mellem højskolen og uddannelsesinstitutionen.

Den prøveforberedende eller kompetencegivende undervisning skal være reguleret efter en af følgende bestemmelser:

- Erhvervsuddannelser (EUD).
- Forberedende voksenundervisning (FVU).
- Almen voksenuddannelse (avu).
- Uddannelsen til studentereksamen (stx).
- Uddannelsen til højere forberedelseseksamen (hf).
- Uddannelsen til højere handelseksamen (hhx) og højere teknisk eksamen (htx).
- Gymnasial Supplering (GS).
- Korte og mellemlange videregående uddannelser (KVU, MVU).

Undervisning skal gennemføres på følgende betingelser:

- 1) Undervisningen udbydes af en uddannelsesinstitution, der er godkendt til at udbyde den pågældende undervisning.
- 2) Undervisningen fører frem til en prøve eller en godkendt kompetence. Det er ikke et krav at prøven skal afholdes inden højskolekursets afslutning.
- 3) Undervisningen gennemføres efter lovgivningen for den pågældende undervisning, herunder reglerne om optagelse, prøveafholdelse, deltagerbetaling, befordring, tilsyn og tilskud.
- 4) Undervisningen gennemføres efter skriftlig aftale mellem højskolen og den pågældende uddannelsesinstitution. Aftalen skal indeholde oplysninger om timetal, skema, den stedlige placering og evt. prøveafholdelse.

Særligt om forsikrede ledige, kontanthjælps- eller startthjælpsmodtagere, fleksjobvisiterede samt revalidender

Opmærksomheden skal henledes på, at det følger af *lov om betaling for visse uddannelsesaktiviteter i forbindelse*

med lov om en aktiv beskæftigelsesindsats m.m., at uddannelsesinstitutionerne på Undervisningsministeriets område uanset tilskudsbestemmelserne i lovgivningen ikke modtager aktivitetsafhængige tilskud eller bevillinger til uddannelse af forsikrede ledige, kontanthjælps- eller starthjælpsmodtagere, fleksjobvisiterede samt revalidender, men skal opkræve en betaling svarende til de statslige tilskud hos de aktiverende myndigheder (jobcentre, kommune m.v.). Det gælder dog ikke for ordblindeundervisning eller specialundervisning for voksne. Der er nærmere information herom på Undervisningsministeriets hjemmeside på adressen: <http://www.uvm.dk/admin/institutionsoekonomi/salg.htm?menuid=4005>

Betalingsordningen finder også anvendelse på Videnskabsministeriets og Kulturministeriets områder.

3.2. Deltagerbetaling

Deltagelse i kompetencegivende eller prøveforberedende undervisning efter anden lovgivning som del af et højskoleophold er ikke SU-berettiget. Der kan i meget begrænsede tilfælde gives SVU eller VEU-godtgørelse til deltagere i kompetencegivende eller prøveforberedende undervisning efter anden lovgivning som del af et højskoleophold. Se nærmere på www.svu.dk og www.veug.dk

Til visse uddannelser opkræves deltagerbetaling. Det gælder f.eks. kursister, der påbegynder undervisningen på gymnasiale suppleringskurser senest 1. oktober to år efter afslutning af den adgangsgivende eksamen. I sådanne tilfælde skal deltagerbetalingen tillægges elevens egenbetaling til højskolen. Det er herefter højskolens ansvar at betale elevens deltagerbetaling til uddannelsesinstitutionen.

3.3. Erhvervsuddannelser (EUD)

En erhvervsuddannelse er en praktisk betonet uddannelse, hvor eleverne veksler mellem skoleundervisning og praktikopklæring. Skoleundervisningen gennemføres - afhængig af uddannelsesretning - som hovedregel på en af følgende fem uddannelsesinstitutioner: AMU-center, handelsskole, landbrugsskole, social- og sundhedsskole eller teknisk skole.

Der er ca. 109 erhvervsuddannelser med ca. 250 specialer inden for f.eks. teknik, mekanik, formgivning, byggeri, maskiner, jordbrug, planter, dyr, levnedsmidler, mode, social- og sundhed samt handel og serviceydelser. En erhvervsuddannelse varer i almindelighed ikke over fire år men er typisk tilrettelagt således, at eleven kan afslutte uddannelsen på et eller flere kompetencegivende trin. Der opstår løbende nye uddannelser, trin og specialer.

Erhvervsuddannelsen er inddelt i grund- og hovedforløb. Grundforløbene er på baggrund af deres funktions- og kompetencefællesskab grupperet i 12 erhvervsfaglige fællesindgange. Eleven indleder typisk med et grundforløb på en erhvervsskole (skoleadgangsvejen), men grundforløbet kan også erstattes af grundlæggende praktisk oplæring i en virksomhed på grundlag af en uddannelsesaftale (praktikadgangsvejen), hvor eleven veksler mellem praktikopklæring og skoleundervisning. Endelig kan uddannelsen indledes med et mesterlæreforløb, hvor eleven kan gennemføre første år af uddannelsen via praktisk oplæring i en virksomhed, eventuelt suppleret med skoleundervisning. Uanset om man vælger skole-, praktikadgangsvejen eller mesterlære, fortsætter man efter grundforløbet på en uddannelse i hovedforløb, som veksler mellem skoleophold og praktikuddannelse. For en oversigt over indgangene til erhvervsuddannelserne samt de skoler, der udbyder uddannelserne, se www.Elevplan.dk.

En højskoleelev kan for eksempel gennemføre grundfagsundervisning og afslutte et eller flere fag på F, E, D eller C niveau. Et grundfag kan være alment som dansk, engelsk eller fysik, eller uddannelsesrettet

som salg og service, kommunikation og samarbejde eller design. Eleven kan også tage certificerede kurser – f.eks. truckcertifikat eller førstehjælpskursus.

Alle, der har opfyldt undervisningspligten, kan optages på en erhvervsuddannelse.

Erhvervsgrunduddannelse

Erhvervsgrunduddannelsen (egu) er en vekseluddannelse hvor praktikophold kombineres med skoledele i et samlet 1½-3 årigt forløb. Formålet med egu er, at eleverne opnår personlige, sociale og faglige kvalifikationer, som dels giver umiddelbar adgang til at fortsætte i en af de øvrige erhvervskompetencegivende uddannelser, dels giver grundlag for beskæftigelse.

Et højskoleophold kan indgå som en del af egu-forløbets skoledel. Under opholdet følger eleverne højskolens almindelige undervisning. Eleverne modtager desuden vejledning om uddannelses- og erhvervsmuligheder. Eleverne modtager på baggrund af højskoleopholdet et gennemførelsesbevis, der beskriver mål og indhold for højskoleopholdet. Under højskoleopholdet modtager eleven skoleydelse, hvis størrelse fastsættes på de gældende finanslove.

Kommunerne har mulighed for at dække udgifterne til egenbetaling. Udgifter til kost og logi betales i udgangspunktet af eleven selv.

Social- og sundhedsuddannelser

Social- og sundhedsuddannelserne (SOSU) er et af de helt store erhvervsuddannelsesområder, hvor der årligt færdiguddannes omkring 8.000 elever.

De fleste uddanner sig til enten social- og sundhedshjælper eller social- og sundhedsassistent, mens kun et mindre antal elever optages på den pædagogiske grunduddannelse. Uddannelserne, der alle har en varighed på mellem 1 år og 2 mdr. og 1 år og 8 mdr. har som hovedformål at uddanne arbejdskraft til pleje- og omsorgsområdet og det pædagogiske område. Uddannelsen kræver en elevplads i en kommune, et regionsråd eller i en privat virksomhed.

For elever, der kommer direkte fra 9. eller 10. klasse, indledes en social- og sundhedsuddannelse med et grundforløb på normalt 20 uger, der dog kan forlænges til i alt 40 uger, hvis eleven har særlige behov. Som det også er beskrevet i afsnittet om realkompetence kan et forløb på en husholdnings- eller håndarbejdsskole også være en adgangsvej til en social- og sundhedshjælperuddannelse, hvor eleven kan få fritagelse for grundforløbet.

For voksne er adgangskravet til en social- og sundhedshjælperuddannelse eller en pædagogisk grunduddannelse, at ansøgeren har et års uddannelse eller arbejdsmæssig erfaring efter uddannelsespligtens ophør. Et højskoleophold tæller med i den sammenhæng. Afhængigt af indholdet af det konkrete højskoleforløb vil eleven også kunne opnå godskrivning i forhold til grundforløbet, social- og sundhedshjælperuddannelsen og den pædagogiske grunduddannelse.

Flere steder i landet har social- og sundhedsskoler indgået et samarbejde med højskoler om at afdække hvilke kompetencer social- og sundhedsskolen efterlyser hos en elev, så denne er klædt på til at gennemføre en social- og sundhedsuddannelse. Sigtet er at stimulere eleven til at foretage et kvalificeret tilvalg af f.eks. en social- og sundhedsuddannelse for derved at undgå et senere frafald på uddannelsen.

Eksempel: Samarbejde mellem højskole og social- og sundhedsskole om en del af en kompetencegivende uddannelse.

En højskoleelev deltager i et højskoleforløb på 26 uger, hvor eleven har mulighed for at udvikle sin

interesse for teater og musik. Da eleven samtidig ønsker at blive social- og sundhedshjælper, etableres et samarbejde mellem højskolen og social- og sundhedsskolen, hvorefter eleven deltager i undervisningen i sundhedsfag på social- og sundhedshjælperuddannelsen. Sundhedsfaget er et af de centrale områdefag på uddannelsen, der har til formål, at eleven tilegner sig viden og færdigheder for at kunne udføre elementære sygeplejeopgaver inden for social- og sundhedssektorens områder med pleje, omsorg og praktisk hjælp. Områdefaget er normeret til 120 lektioner med gennemsnitligt 5 ugentlige lektioner.

Såfremt eleven opnår målene for dette områdefag, vil eleven kunne opnå merit for faget ved en senere optagelse på social- og sundhedsskolen.

Som følge af en satspuljebevilling for perioden 2008-2011, vil der fra efteråret 2008 være mulighed for at få et særligt tilskud til kombinationsforløb mellem højskoler og erhvervsuddannelser. Projektet vil blive forankret i Folkehøjskolernes Forening.

3.4. Forberedende voksenundervisning (FVU)

Formålet med forberedende voksenundervisning (FVU) er at give voksne mulighed for at forbedre og supplere deres grundlæggende færdigheder i læsning, stavning og skriftlig fremstilling samt talforståelse, regning og basale matematiske begreber.

FVU består af to fag:

- 1) læsning, stavning og skriftlig fremstilling (FVU-læsning) og
- 2) talforståelse, regning og basale matematiske begreber (FVU-matematik).

FVU-læsning er opdelt i fire trin med en varighed på 30-60 timer på hvert trin. FVU-matematik er opdelt i to trin med 30-60 timer på trin 1 og 45-60 timer på trin 2. Efter hvert trin er der mulighed for at aflægge en prøve.

Alle, der er fyldt 18 år, og som har forudsætninger for at deltage i undervisningen med udbytte, har adgang til undervisningen. Aldersgrænsen kan dog fraviges, når henholdsvis FVU kombineres med AMU, det drejer sig om virksomhedsrettet FVU, eller uddannelsesinstitutioner under Kriminalforsorgen tilbyder FVU. Ved optagelsen skal institutionen indledningsvis vurdere, om FVU er det rette tilbud for deltageren. Vurderes FVU at være det rette tilbud, skal kursisten gennemføre en obligatorisk test. På baggrund af testresultatet og den indledende vurdering træffes afgørelse om optagelse til FVU og trinindplacering.

FVU udbydes både af VUC og institutioner med driftsoverenskomst med VUC. VUC kan indgå driftsoverenskomst med en lang række forskellige institutionstyper, herunder også højskoler.

FVU kan tilbydes af højskoler på to måder:

1. VUC m.fl. gennemfører undervisningen enten på højskolen eller på egen institution
2. Højskolen har driftsoverenskomst og gennemfører selv undervisningen under højskolekurset

Hvis højskolen har driftsoverenskomst, har højskolen endvidere mulighed for også at afholde FVU på kurser uden for lov om frie kostskoler samt på andre institutioner, på virksomheder, i foreninger og faglige organisationer mv.

FVU-prøverne afholdes af VUC. Prøven gennemføres på VUC eller der, hvor undervisningen har været gennemført. Det er gratis at deltage i prøven. Prøverne kan i stor udstrækning afholdes fleksibelt f.eks. umiddelbart efter undervisningens afslutning og på forskellige tidspunkter af døgnet. Prøven er

skriftlig, og prøvetiden varierer afhængigt af, hvilket fag og hvilket trin der aflægges prøve på. Prøvebesvarelsen vurderes bestået/ikke bestået. Bestået prøve er ikke automatisk adgangsgivende til næste trin i FVU eller til anden undervisning/uddannelse.

Yderligere oplysninger om FVU kan hentes på hjemmesiden <http://us.uvm.dk/voksen/fvu>.

Driftsoverenskomst til at udbyde FVU.

Ifølge § 19 stk. 1 i bekendtgørelse om undervisning m.v. inden for forberedende voksenundervisning kan folkehøjskoler udbyde FVU efter driftsoverenskomst med VUC. Folkehøjskolen ansøger om en driftsoverenskomst hos det VUC, der omfatter højskolen i sit geografiske dækningsområde. Det enkelte VUC har ansvaret for udarbejdelsen af en plan for centrets udbud herunder driftsoverenskomstparters udbud. Om man opnår en driftsoverenskomst afhænger af flere ting herunder bl.a. det generelle udbuds geografiske dækningsgrad, om udbuddet er dækkende i forhold til antallet af hold og hyppighed af udbud. Inden indgåelse af eller afslag på ansøgning om driftsoverenskomst skal regionsrådet og uddannelsesudvalget høres. Uddannelsesudvalget består af forskellige repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter. Der er en række krav til driftsoverenskomsternes indhold herunder bl.a. rammerne for udbud, økonomiske vilkår, leder- og lærer kvalifikationer ændring og opsigelse af driftsoverenskomsten m.v.

Indgår en højskole driftsoverenskomst med et VUC om at udbyde FVU, skal driftsoverenskomsten indeholde de nærmere vilkår for varetagelsen af undervisningsforpligtelsen, herunder de økonomiske vilkår. Det vil sige, at VUC'et og højskolen aftaler de konkrete økonomiske vilkår for undervisningens gennemførelse.

FVU-undervisningen finansieres via et statsligt taxameter. Taxameteret fastsættes på de årlige finanslove og kan ses i Undervisningsministeriets takstkatalog: www.uvm.dk/takst. Den angivne takst udbetales til VUC, der varetager en række administrative opgaver for staten. Disse udgifter afholdes af det statslige taxameter. Det er således ikke det fulde taxameter, der anvendes i den konkrete afregning med højskolen. Taksten aftales med det lokale VUC.

Al aktivitet skal indberettes via VUC, som også forestår tilskudsudbetalingen til højskolen.

Eksempel: FVU med driftsoverenskomst

En højskoleelev deltager i et højskoleforløb på 25 timer ugentligt i 10 uger. Eleven vurderes at kunne have udbytte af FVU i læsning. Højskolen har indgået driftsoverenskomst med det lokale VUC om at afholde FVU, og højskolens leder har således ansvaret for både optagelse, test og trinindplacering. Eleven optages til undervisning på trin 3, og undervisningen på i alt 50 timer afholdes af højskolen over 10 uger som del af elevens højskoleophold. Eleven ønsker at deltage i prøven, og der indgås aftale med det VUC, som højskolen har indgået driftsoverenskomst med, om at afholde prøven på højskolen.

Betaling til højskolen beregnes på følgende måde:

- Højskolen modtager en reduceret takst for de 50 timer, hvor eleven følger FVU (tilsvarende eksemplet på side 12)
- Da højskolen har indgået driftsoverenskomst om FVU, modtager den det tilskud for de 50 timer, som fremgår af driftsoverenskomsten med VUC
- For det resterende højskoleophold ydes ordinært højskoletaxameter

Eksempel: FVU på højskole

Vår højskole udbyder i samarbejde med EUC Nord en særlig skolelinie, hvor eleverne samtidig med deres højskoleophold modtager forberedende voksenundervisning (FVU) i fagene dansk og matematik (med mulighed for at gå til prøve). Undervisningen gennemføres i særlige læringsværksteder, hvor den enkelte elev har mulighed for at arbejde med stoffet ud fra sin egen tilgang og tempo. Ud over de i alt 15 timers kompetencegivende undervisning om ugen, kan eleverne vælge mellem en række af højskolens valgfag samt deltage i foredrag, studieture og projektarbejde.

3.5. Almen voksenuddannelse (avu)

Avu er en kompetencegivende undervisning, der har til formål at sikre voksne (personer over 18 år) mulighed for at forbedre eller supplere deres almene kundskaber og færdigheder.

Undervisning udbydes i forskellige fag på forskellige niveauer - a) basisniveau, b) et niveau, der svarer til folkeskolens 9. klasse, og c) et niveau, der svarer til folkeskolens 10. klasse. Bortset fra basisundervisning kan der aflægges prøve i alle fag. Undervisningen udbydes som enkeltfag, og der skal betales deltagerbetaling efter reglerne herom. Som det fremgår af afsnit 3.2, er det højskolens ansvar at betale elevens deltagerbetaling, såfremt avu indgår i højskoleopholdet.

Der udbydes undervisning i kernefagene dansk, matematik, engelsk, tysk eller fransk, samfundsfag og naturfag. Herudover tilbydes en række andre fag, som f.eks. billedkunst, dansk som andetsprog, edb-fag, jf. § 4 i lovbekendtgørelse nr. 998 af 20. juli 2007 (avu-loven).

Deltagerne optages på det hold og det niveau, som er relevant i forhold til den pågældendes forudsætninger.

Avu udbydes af voksenuddannelsescentre (VUC), der har ansvaret for undervisningen og prøveafleggelsen.

Undervisningen på avu kan som enkeltfagsundervisning kombineres med et højskoleophold. Der er intet til hinder for, at undervisningen fysisk foregår på højskolen, men i så fald skal det pågældende hold være åbent for andre end højskoleeleverne.

3.6. Uddannelser på gymnasialt niveau

Formålet med de gymnasiale uddannelser er at forberede eleverne til videregående uddannelse. De gymnasiale uddannelser kan alle udbydes som enkeltfagsundervisning.

Rækken af enkeltfag fra *de almengymnasiale uddannelser (stx og hf)* fremgår af stx-uddannelsesbekendtgørelsen, hf-enkeltfagsbekendtgørelsen og valgfagsbekendtgørelsen. Fagene udbydes på C-, B- og A-niveau og afsluttes med prøve (bortset fra idræt C). Uddannelsestiden for det enkelte fag fremgår af de nævnte uddannelsesbekendtgørelser, men ligger mellem 75 timer for et C-niveau og op til ca. 325 timer for et A-niveau.

En ansøger til gymnasial enkeltfagsundervisning kan tidligst optages et år efter, at den pågældende har afsluttet 9./10. klasse eller har gennemført en undervisning, der står mål hermed. Optagelse sker på baggrund af uddannelsesinstitutionens konkrete vurdering af ansøgerens kvalifikationer.

Almengymnasial enkeltfagsundervisning udbydes fortrinsvis som hf-enkeltfag på VUC, der har ansvaret for undervisningen og prøveafleggelsen.

Undervisningen kan som enkeltfagsundervisning kombineres med et højskoleophold. Der er intet til hinder for, at undervisningen fysisk foregår på højskolen, men i så fald skal det pågældende hold være åbent for alle.

Højere handelseksamen (hhx) og højere teknisk eksamen (htx) udbydes under åben uddannelse efter reglerne herom.

Gymnasiale suppleringskurser (GSK) har til formål at give en ansøger, der i sin gymnasiale eksamen mangler et eller flere fag på et niveau, der er krævet for at kunne søge optagelse på en konkret videregående uddannelse, eller som skal forbedre karakteren i et allerede gennemført fag, mulighed for at opfylde adgangskravene til videregående uddannelser ved at tilbyde undervisning og prøve i de gymnasiale fag og niveauer, der er adgangskrav til videregående uddannelser.

Uddannelsestiden for GSK er typisk 75 timer for et fag på C-niveau, mens et niveauløft fra enten C til B eller fra B til A typisk er 125 timer.

For ansøgere er undervisningen gratis, hvis undervisningen påbegyndes senest den 1. oktober to år efter afslutningen af den adgangsgivende eksamen og afsluttes senest et år herefter.

Undervisningen udbydes på udvalgte institutioner og vil kunne kombineres med et højskoleophold.

Eksempler: Enkeltfag og suppleringskurser på højskole

På Grundtvigs højskole er det muligt at følge undervisning på det nærliggende VUC-Nordsjælland i stedet for ét eller to fag på højskolen. Samarbejdet drejer sig især om HF-enkeltfag. Sigtet er at give kursisterne mulighed for at opkvalificere deres adgangsgivende eksamen, så den matcher specifikke adgangskrav på bestemte videregående uddannelser. Efter aftale kan der også følges fag på avu, FVU eller GSK. En studievejleder fra VUC orienterer i starten af højskoleopholdet eleverne om mulighederne for kompetencegivende uddannelse.

På Rønde Højskole er det muligt at læse kemi fra C til B-niveau på GSK samtidig med et højskoleophold. Undervisningen er integreret i højskolens sygepleje-/medicinlinje, der sigter mod at forberede eleverne til en uddannelse inden for sundhedssektoren. Højskolen tilbyder lektiehjælp og eksamens-træning i tilknytning til forløbet.

3.7. Korte og mellemlange videregående uddannelser (KVU, MVU)

Et højskoleophold kan kombineres med kompetencegivende og prøveforberedende undervisning inden for korte og mellemlange videregående uddannelser. Ministeriet er ikke bekendt med, at der på nuværende tidspunkt skulle være indgået samarbejdsaftaler om sådanne kombinationer.

Korte videregående uddannelser, KVU - Akademiuddannelser og VVU

Uddannelserne er som hovedregel normeret til to år. Det kræver en gymnasial eller faglig uddannelse for at blive optaget. Uddannelserne kombinerer praktiske udfordringer med teoretisk viden.

Læs mere på: www.ug.dk

Videregående voksenuddannelser (VVU) udbydes under lov om åben uddannelse. De kan bruges som videre- og efteruddannelse eller som overbygningsuddannelse og er på niveau med de korte videregående uddannelser (KVU). Det er også muligt selv at sammensætte en fleksibel VVU.

For at blive optaget på en VVU skal man have gennemført en erhvervsuddannelse, en gymnasial uddannelse eller en GVU (grundlæggende voksenuddannelse). Desuden kræves mindst to års relevant erhvervs erfaring.

Læs mere på www.vidar.dk

Mellemlange videregående uddannelser, MVU - Professionsbachelor og diplom

Uddannelserne varer 3-4½ år og er ofte rettet mod et bestemt erhverv eller jobfunktion. Flere har et praktikforløb på ½-1½ år, og koblingen mellem teori og praksis er væsentlig for mange af uddannelserne.

Læs mere på: www.ug.dk

Diplomuddannelser udbydes under lov om åben uddannelse. De kan bruges som videre- og efteruddannelse eller som overbygningsuddannelse og er på niveau med mellemlange videregående uddannelser. Det er også muligt sammensætte en fleksibel diplomuddannelse. Diplomuddannelserne henvender sig til personer med en kort videregående uddannelse, en videregående voksenuddannelse eller en mellemlang videregående uddannelse. Der kræves mindst to års relevant erhvervs erfaring. En diplomuddannelse svarer til et års fuldtidsstudier eller 60 ECTS-point, men foregår oftest på deltid, over f.eks. to år.

Læs mere på www.vidar.dk

4. Andre former for samarbejde og uddannelse

4.1. Tiende klasse på husholdnings- og håndarbejdsskoler

Husholdningsskoler og håndarbejdsskoler kan tilbyde 10. klasse i henhold til § 2 stk. 4. i lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler. Elever i 10. klasse kan ikke deltage i kompetencegivende uddannelsestilbud ud over dem, der er omtalt i reglerne om 10. klasse.

4.2. Ikke-anerkendte uddannelser

Højskoler har mulighed for at søge anerkendelse for deres kurser hos en tredje part. En sådan anerkendelse vil normalt være afhængig af særlige aftaler om indhold og varighed af højskolens kursus. Selv om eleverne på denne måde gennemfører en uddannelse, der er godkendt af andre, er tilrettelæggelsen og ansvaret for kurset alene højskolens.

Eksempler: To uddannelser på idrætshøjskoler

Aalborg Sportshøjskoles Trænerakademi tilbyder en uddannelse, hvor deltagerne tilegner sig instruktør- og trænerkompetencer i løbet af 40 uger. Uddannelsen udgøres af et hovedfag samt en række fællesfag. De mange klubber og centre i Aalborg-området betyder, at der er rige muligheder for praktik. Trænerakademiets uddannelse afvikles i samarbejde med specialforbundene i Danmarks Idræts-Forbund, og fælles for alle retninger er, at de er godkendt i det europæiske system (Rinck-konventionen). Eleverne har under kurset mulighed for at gennemføre DIF's diplomtræneruddannelse. Kurset er åbent for alle, og i løbet af en introduktionsperiode vil der ske en niveaupdeling, der tager hensyn til deltagernes forudsætninger.

Idrætshøjskolerne i Vejle, Århus, Ikast og Aalborg har i et samarbejde med Danmarks Idræts-Forbund udviklet en uddannelse med fokus på de faglige, sociale og personlige kompetencer, der kræves for at kunne udfolde sig i projektføreløb indenfor idræts-, sundheds- og kulturlivet. Uddannelsen kaldes for PROaktivist-uddannelsen.

4.3. Specialundervisning for voksne

Højskoler kan ifølge lov om frie kostskoler få tilskud til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til elever med særlige behov. Til elever med svære handicap yder staten tilskud til dækning af ekstraudstyr, der er godkendt af Undervisningsministeriet til lærertimer, praktisk medhjælp og hjælpemidler. Tilskuddene administreres af Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte.

Ud over denne støtte, findes der mulighed for kommunal støtte:

Enhver, der har behov for det, har ret til at få et tilbud om specialundervisning for voksne. Dog gives tilbuddet alene til personer, som ikke kan modtage relevante tilbud med samme formål efter anden lovgivning. Hvorvidt den enkelte har behov for voksenspecialundervisning, beror på en konkret vurdering, som kommunalbestyrelsen foretager. Hvis det vurderes, at der skal gives et tilbud om specialundervisning for voksne, skal deltageren (og eventuelt pårørende) tages med på råd om udarbejdelse af en undervisningsplan. Undervisningstilbuddet skal være individuelt tilrettelagt og tilpasset den enkelte.

Specialundervisning for voksne gives til personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, der efter undervisningspligtens ophør har behov for særlig (individuel) tilrettelagt undervisning og rådgivning, som kan medvirke til at afhjælpe eller begrænse virkningerne af (kompensere for) deltagerens fysiske eller psykiske funktionsnedsættelse.

Specialundervisning for voksne kan gives parallelt med deltagelse i andre undervisnings- og uddannelses tilbud.

Voksne med handicap på højskole har således ret til at modtage specialundervisning, f.eks. kommunikationsundervisning til personer med tale-, høre- eller synsvanskeligheder. Det vil også være muligt at kombinere højskole og voksenspecialundervisning, eksempelvis for personer med sindslidelse.

Voksenspecialundervisning er gratis for deltagerne. Kommunalbestyrelsen skal sørge for (herunder finansiere), at personer, der bor eller opholder sig længerevarende i kommunen, kan få specialundervisning for voksne.

I forhold til mellemkommunale forhold, skal det nævnes, at opholdskommunen normalt bevilger undervisning, men har mulighed for refusion fra hjemkommunen, når denne er en anden end opholdskommunen. I denne sammenhæng er det rimeligt, at der indhentes betalingstilsagn fra betalingskommunen forlods.

Kommunalbestyrelsen kan efter overenskomst med staten, kommuner, private skoler, institutioner eller initiativtagere og lignende eller andre kommunalbestyrelser henvise personer til voksenspecialundervisning hos disse. Der er således mulighed for, at kommunalbestyrelsen kan indgå overenskomst med en højskole om, at højskolen kan forestå specialundervisning for voksne for personer, som kommunalbestyrelsen henviser til højskolen. Der er også mulighed for, at en specialskole for voksne kan forlægge voksenspecialundervisning til afholdelse på en højskole, så højskolen stiller lokaler til rådighed for specialundervisningen.

Reglerne om specialundervisning for voksne kan findes på internettet:

- Bekendtgørelse af lov om specialundervisning for voksne
<http://147.29.40.90/GETDOCM/ACCN/A20000065829-REGL>
- Bekendtgørelse om specialundervisning for voksne
<http://147.29.40.90/GETDOCM/ACCN/B20060037805-REGL>

Eksempel: Samspil mellem højskole og voksenspecialundervisning

En elev på et 20 ugers højskolekursus deltager i højskolens undervisning på de betingelser, der er herfor. Eleven har vanskeligheder med hukommelse og tale som følge af en hjerneskade og har derfor behov for kompenserende specialundervisning. Specialundervisningen retter sig dels specifikt mod forbedring af elevens tale og kommunikation, dels understøtter specialundervisningen den undervisning, eleven deltager i på højskolen på den måde, at eleven lærer strategier til at strukturere, huske og anvende det, han lærer.

Kommunalbestyrelsen i den kommune, højskolen er beliggende i, har efter aftale med højskolen besluttet, at specialundervisning for voksne kan tilbydes på højskolen. En lærer fra en specialskole for voksne (eller fra et kommunikationscenter) forestår undervisningen på højskolen og samarbejder med højskolens lærere om sammenhængen mellem højskolens undervisning og specialundervisningen. Det kan indgå i tilbuddet om voksenspecialundervisning, at højskolens lærere får rådgivning om, hvordan de kan imødekomme elevens forudsætninger og behov.

Da et 20 ugers højskoleophold kan betragtes som et længerevarende ophold, påhviler det kommunalbestyrelsen i højskolens beliggenhedskommune at sørge for voksenspecialundervisningen.

4.4. Ungdomsuddannelse for unge med særlige behov

Den 1. august 2007 trådte lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov (lov 564 af 6. juni 2007 i kraft). Loven har til formål at sikre, at unge med særlige behov, der ikke har mulighed for at gennemføre en anden ungdomsuddannelse, tilbydes en 3-årig ungdomsuddannelse.

Formålet med ungdomsuddannelsen er, at unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov i alderen 16-25 år opnår personlige, sociale og faglige kompetencer til en så selvstændig og aktiv deltagelse i voksenlivet som muligt og eventuelt til videre uddannelse og beskæftigelse.

Ansvar for ungdomsuddannelse for unge med særlige behov er placeret i kommunerne hos kommunalbestyrelsen, der også har finansieringsansvar for uddannelsen.

Kommunalbestyrelsen sikrer, at unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov orienteres om ungdomsuddannelsen. Orienteringen gives i forbindelse med, at den unge afslutter undervisningen i folkeskolen, en fri grundskole eller en efterskole.

Interesserede unge skal kontakte den lokale afdeling af Ungdommens Uddannelsesvejledning. Ungdommens Uddannelsesvejledning afklarer om den unge er i stand til at gennemføre en anden ungdomsuddannelse og sender en indstilling til kommunalbestyrelsen, der træffer afgørelse om, hvorvidt den unge er berettiget til uddannelsen.

Ungdommens Uddannelsesvejledning udarbejder sammen med den unge/forældrene en uddannelsesplan tilpasset den unges behov og interesser. Kommunalbestyrelsen skal godkende den unges uddannelsesplan

Der er tale om individuelt tilrettelagte uddannelsesforløb, som kan bestå af undervisning, træning, praktiske aktiviteter, herunder praktik m.v.

I uddannelsesplanen kan indgå elementer, som leveres af forskellige uddannelsessteder og andre institutioner, herunder husholdningsskoler, håndarbejdsskoler og folkehøjskoler. Kommunalbestyrelsen kan indgå aftale med disse om levering af elementer af uddannelsen og eventuelt om tilrettelæggelse af uddannelsen, herunder praktik.

På den ene side vil skolerne som indtægtsdækket virksomhed kunne tilbyde særligt tilrettelagte forløb som element i ungdomsuddannelse for unge med særlige behov. Hvis kommunalbestyrelsen laver aftale med en husholdnings- eller håndarbejdsskole eller en højskole om særligt tilrettelagte forløb, sker det med fuld kommunal finansiering.

På den anden side vil der kunne indgå elementer af ordinær undervisning, som skolerne udbyder, i uddannelsesplanen. Udgifter til elementer af ordinær undervisning finansieres efter bestemmelserne i den lovgivning, der er gældende for den pågældende aktivitet. Det vil sige, hvis de unge deltager i elementer, der udløser statstilskud, vil denne aktivitet som vanligt udløse statstilskud, ligesom de ordinære regler om specialpædagogisk støtte m.v. vil gælde. Udgifter til eventuel elevbetaling eller lignende for deltagelse i elementer af ordinær undervisning afholdes af kommunen.

Reglerne vedrørende ungdomsuddannelse for unge med særlige behov findes på internet:

Lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov (LOV nr. 564 af 06/06/2007):

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=25361>

Bekendtgørelse om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov (BEK nr. 974 af 19/07/2007):

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=25517>